

TEMEL İLKE KENDİ TEKNİK GÜCÜMÜZE DAYANMAKTIR

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI'NIN GENELGESİ

İmar ve İskân Bakanlığından sonra (Bkz. Birlik Haberleri 28 Şubat 1975) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 'da Türk teknik gücünün korunması ve geliştirilmesi konusunda ilgili kuruluşlarına bir genelge yollamıştır. Her türlü proje ve yatırım faaliyetinde Türk teknik gücüne öncelik tanınması gereği temel ilke olarak belirtilen genelgede yabancı firmaların, özellikle son yıllarda, projeci, müşavir veya müteahhit olarak ele aldığı bütün büyük projelerin zamanında bitirilememesi, tamamlanan projelerin ise tam randıman vermemesi gibi sonuçlara neden olmasına da işaret edilmiştir. Dışa bağımlılığımızın azaltılması yolunda olumlu öneriler getiren genelgeyi yayımlıyoruz.

Bilindiği gibi Bakanlığımız Türkiye'nin en büyük yatırımcı kuruluşlarını bünyesinde toplamış bulunmaktadır. Memleketin en büyük ve kritik yatırım projelerini gerçekleştirme sorumluluğunu taşıyan Bakanlığın, Türk teknik gücünün korunması ve geliştirilmesinde de büyük bir sorumluluk taşıdığı açıktır.

Planlama, fizibilite raporu, kesin proje, müşavir mühendislik ve kontrolden müteahhitliğe kadar uzanan bir alanda memleketimizde her türlü insan gücü ve hatta malzeme potansiyeli mevcut olduğu gibi, elli yıllık bir tecrübe birikiminden en iyi şekilde yararlanmamız da söz konusudur.

Bugüne kadar tecrübe ve eleman eksikliği gereklileri ile yabancılara verilen proje ya da ihalelerin giderek azalması ve bu gerekle yerine işlerin hızlı bitirilmesi ya da kredi vb. şartların ileri sürülmesi yukarıdaki gözlemi doğrulamaktadır. Ancak, son yıllarda, yabancı firmaların projeci, müşavir veya müteahhit olarak ele aldığı hemen bütün büyük projelerin zamanında bitirilememesi, çok geç de olsa bitenlerin de bir türlü tam randıman vermemesi hızlı iş yapma gereğini tamamen asılsız kılmaktadır.

Kredi şartlarının zorladığı yabancı teknik hizmet getirme gerekliliği de bu çerçevede içinde abartılmış bir mazeret sayılmaktadır. Çünkü, bu kredi şartları da, bizim katıldığımız müzakereler sonunda ortaya çıkmaktadır. Bütün mesele, teknik şartnamelerini hazırlayan, kredi anlaşmalarını paraf eden ve ihaleyi veren kimselerin Türk teknik gücü-

ne inanması ve bunu en etkin biçimde kullanmaya kararlı olmasıdır. Aksi halde, her işi yabancılara verecek gerekçeler bulmak mümkündür. İşte, yukarıdaki hususlar ve memleketin içinde bulunduğu olağanüstü kritik ekonomik şartlar nedeniyle Bakanlığın ilgili ve bağlı kuruluşlarında şu tedbirlerin hızla alınması ve projelerde gözönünde tutulması düşünülmektedir.

Her türlü yatırım projesinin, fizibilite raporu, kesin projeleri, teknik şartnameleri, ihale evrakı ve ihalesi;

1- İlke olarak, öncelikle kuruluşlarımız tarafından gerçekleştirilecektir. Ancak bu amacın gerçekleşmesindeki en önemli sorun eleman temini ve bu elemanların tatminidir. Bu sorunun çözümü için hızla çareler aranırken:

a) Kuruluşların görevlerinin tek-rara meydan vermeyecek fonksiyonel biçimde koordinasyonu, yerine göre hizmet aktarımı, hizmetlerin birleştirilmesi ya da ayrılması sağlanmalı;

b) Bilgi birikimi, doküman vb. hususlar temin edilmeli; kuruluşlardaki bilgi ve tecrübelerin ortak kullanımı örgütlenmeli ve sistemleştirilmelidir. Belli konularda, örneğin sondaj sonuçlarında bilgi bankalarının kurulması düşünülebilir.

c) Teknik personel verimliliğini azaltan idari hizmetlerden kurtarılmalıdır;

d) Kuruluşlarda bir uzmanlar ya da danışmanlar kurulu meydana getirilmeli ve bu alanda Türkiye'ye Jeki yetkili bilim adamı, uzman ve teknisyenlerin katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

2- İşlerin bazılarının kuruluşlarımız tarafından gerçekleştirilme olanağı bulunmadığı takdir-

de sermayesi ve elemanları Türk olan, Türk kuruluşları ve firmalarına öncelik tanınmalıdır.

Bu alanda önemli mevzuat değişiklikleri yapılması gereği bilinmekle beraber, (ki bu yoldaki aşamaların bir kısmı Devlet İhale Kanunu Tasarısı'nda yer almıştır) yerli kuruluşların yabancılara karşı korunması bakımından şu tedbirler ileri sürülebilir.

a) Fiyat bakımından en az % 25 civarında bir fiyat avantajı tanımak (çok gelişmiş bir endüstri ülkesi olan ABD'de, örneğin savunma kontratlarında Amerikan firmaları % 50 fiyat avantajına sahiptir);

b) Yabancı ve yerli firmaların kâr ve umumi masraflarının aynı düzeyde tutulması;

c) Çok kritik ve Türkiye'den temini mümkün olmayan durumlar dışında hiçbir yabancı teknik elemanın proje ve ihalelerde çalışmasına izin verilmemesi.

3- Eğer teknik zorunluluklarla, işin bir yabancı kuruluş ya da firmaya verilmesi gereği ortaya çıkarsa;

a) Bu firma, bir Türk firma ya da kuruluşu ile sermayesinin yarısından fazlası yerli olmak kaydıyla ortaklık tesis etmelidir;

b) Çok mecbur olunan hallerde, yabancı firmaların ancak Türk firmaları ile ortak teklif vermeleri temin edilmelidir;

c) Anlaşmazlıklarda yabancılara hiçbir şekilde yabancı hakem hakkı tanınmamalıdır;

d) Yabancı firmalardan, tesisin işe alınması, işletilmesi, randımanı konularında gerçek garantiler alınmalı. Cezai şartta, tesisin işletmeye alınmaması ya da şartnamedeki randımanı vermemesinin yarattığı alternatif ekonomik kayıplar da konulmalıdır.

Üzerinde öncelikle düşünülebilecek tedbirlerin bir kısmı yukarıda önerilmiş olmaktadır. Bakanlığım, ilgili ve bağlı kuruluşlarından bu yolda öneriler ve eleştiriler beklemektedir, özellikle, mevzuat açısından yapılması gerekli olan değişiklikler önemle belirtilmelidir. Temel ilke, her türlü proje ve yatırım faaliyetinde Türk teknik gücüne öncelik tanımak olduğuna göre, bu amaca en kolay ve etkin biçimde ulaşmak ortak çaba gerektirmektedir. Bakanlık da kendine düşen görevleri-yapmak üzere düzenlemelere gitme kararındadır. Bunlar mevzuat ve teşkilatlanma alanlarında olacaktır.